

Социалното измерение на реформата на ОПОР

1. Какво е социалното измерение на риболовния сектор на ЕС?

Към 2007 г. (откогато са последните налични пълни данни) общият брой работни места на пълен работен ден в риболовния сектор на ЕС (включително улов, аквакултура, преработвателен сектор и спомагателни услуги за други сегменти) бе около 355 000. В сектора на улова се отчитат около 145 000 (46 %), в преработвателния сектор — 137 000 (34 %), а в сектора на аквакултурата — 55 000 работни места (16 %). Останалите 4 % (18 000) са в сектора на спомагателните услуги. Дребномащабните крайбрежни флотове (кораби с дължина под 12 метра с пасивни риболовни уреди) осигуряват около 40 % от работните места в сектора на улова и приблизително 80 % от риболовните кораби на ЕС.

В сравнение с цялата икономика на ЕС риболовният сектор на ЕС представлява по-малко от 0,2 % от общата заетост в ЕС. В някои държави-членки обаче (напр. Гърция, 1,5 %) или региони (напр. Галисия, Испания, 3 %) или крайбрежните общности (напр. Killybegs, Ирландия, 68 %) секторът е важен източник на работни места. Тенденциите в заетостта са отрицателни в съответствие с развитието на повечето основни сектори в ЕС — от 2002 г. насам заетостта е намаляла с 31 % в сегмента на улова и с 16 % в аквакултурата. В преработвателния сектор заетостта е намаляла само с 6,5 %, тъй като тази промишленост все повече разчита на вноса от различни държави-членки или от трети държави.

2. Какви са социалните въпроси в риболовния сектор на Европейския съюз?

В допълнение към горепосочения **спад на заетостта** (особено в сектора на улов на риба), в оценката на въздействието на реформата на ОПОР като ключов проблем бе открояна **ниската привлекателност** на сектора на улов на риба, особено за новите поколения рибари. Неотдавнашно проучване на 24 крайбрежните общности показва, че флотите имат нарастващи трудности да запълнят екипажите си с местни, добре квалифицирани лица и трябва да прибегват до чужденци или — в малките флотове — да продължат да работят и след законово регламентираната пенсионна възраст.

Тази липса на привлекателност е резултат от относително ниските заплати (в сравнение с работните места на брега) в съчетание с тежките условия на труд и притесненията относно безопасността. В допълнение, **броят на работните места, зависещи от риболовния сектор, намалява в повечето крайбрежни райони**, което излага на риск бъдещата жизнеспособност на някои от тях.

Освен това аквакултурата в Европа не се развива през последните години, като по този начин не осигурява така необходимите работни места във вътрешните и в крайбрежните райони на Европа. Аквакултурата има възможността да създаде по-привлекателни работни места (с по-високите си средни заплати и по-добрите си условия на труд в сравнение със сектора на улова), но нейният потенциал не е напълно разгърнат в Европа.

3. Какво би се случило, ако ОПОР не бъде реформирана?

Симулациите, извършени при оценката на въздействието на реформата на ОПОР, показват, че при липса на реформа, спадът на заетостта в сектора на улов на риба ще продължи с постоянен темп от 1 — 2% годишно. Качеството на заетостта по отношение на заплащането и безопасността ще се запази ниско. Такова развитие ще има тежки отрицателни последици за жизнеспособността на най-уязвимите крайбрежни общности.

4. Какви са социалните цели на реформираната ОПОР?

Социалната устойчивост е една от основните цели на ОПОР и реформираната ОПОР се стреми да постигне следните средно- и дългосрочни социални цели:

- обрат в спада на заетостта в риболовния сектор, по-специално в сектора на улов на риба;
- увеличаване на привлекателността на риболовния сектор и превръщането му в източник на висококачествени работни места;
- осигуряване на жизнеспособността на крайбрежните общности чрез стимулиране на икономическия растеж и заетостта;
- улесняване на прехода към устойчив риболов;
- разгръщане на потенциала за растеж на европейската аквакултура за създаване на нови работни места във вътрешната, както и в морската аквакултура.

Всички инструменти на новата ОПОР ще трябва да допринасят за постигането на тези цели; основният инструмент на новата ОПОР в това отношение обаче е новият Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР). В сравнение с Европейския фонд за рибарство (ЕФР) ЕФМДР води до съществена промяна на подхода към общественото финансиране на риболовния сектор, като при него по-скоро се обръща внимание на колективните действия и на жизнеспособността на крайбрежните райони, а не на субсидиите за флота, от които се възползват предимно корабособствениците. Следователно ЕФМДР предлага да се премахнат повечето от настоящите мерки по отношение на флота и вместо това тази част от финансирането да се използва за постигане на икономическа жизнеспособност на флотите и сектора на аквакултурата (новаторство, добавена стойност и маркетинг) и за насърчаване на развитието и диверсификацията на областите, зависещи от риболова.

5. Как да се предизвика обрат в спада на заетостта в риболовния сектор?

Възможно най-бързото постигане на екологична устойчивост е предпоставка за социална устойчивост. Симулациите при оценката на въздействието на реформата на ОПОР показват, че щом нивата на максималния устойчив улов (МУУ) бъдат постигнати, ОДУ ще нарасне; общото увеличение ще бъде най-малко 20 % до 2020 г. **Такова значително увеличение има потенциала да създаде нови работни места в сектора на улов на риба**, което се потвърждава от факта, че според симулациите след 2017 г. трудовата заетост на кораб вече започва да нараства. Това съответства и на опита на държави като Нова Зеландия, където използването на управленски инструменти, позволяващи преминаването към устойчив риболов и много сходни с предложените в реформата на ОПОР, в крайна сметка доведе до увеличаване на улова и оттам — до привличане на повече капитал и работна сила във флотите.

То съответства и на собствения опит на ЕС, където 13 запаса вече са на ниво на МУУ, а някои други ще го достигнат до една или две години. Това позволи увеличаване на ОДУ за 2012 г. (херингата в Келтско море, атлантическата треска в Ирландско море, морският дявол в югозападната част на Атлантическия океан и херингата в Северно море са само някои от примерите). Именно това увеличаване на ОДУ подпомага запазването на заетостта в сектора и представлява значителен източник на допълнителни доходи за рибарите. Например това увеличаване може да доведе до допълнителен доход от 10 млн. EUR за рибарите на херинга в Келтско море, допълнителни 13 млн. EUR за рибарите на атлантическа треска в Ирландско море или допълнителен доход от 12 млн. EUR за рибарите на морски дявол в западната част на Атлантическия океан. Най-голямото увеличаване ще се усети от рибарите на херинга в Северно море, чийто доход може да се удвои до 212 млн. EUR в резултат на устойчивото управление на този запас към МУУ 2015 г.

При все това свързаният с целите на МУУ проблем е трудният преходен период, когато трябва да се очакват допълнителни краткосрочни загуби на работни места във флотите на ЕС, които имат свръхкапацитет и зависят от подложени на прекомерен риболов запаси, с което се характеризират по-голямата част от запасите на ЕС. Новият ЕФМДР ще осигури подкрепа за рибарите, за да ги подпомогне през периода на преход към екологична устойчивост. Горепосочените данни обаче са ясно доказателство, че икономическата полза си заслужава усилията въпреки краткосрочните затруднения и освен това допълнителното икономическо благосъстояние ще има положително въздействие върху всички крайбрежни райони на ЕС.

Увеличеният улов и производство на аквакултура ще създаде също така **допълнителни работни места в преработвателния сектор**. В това отношение изчисленията показват, че в преработвателния сектор ще бъдат създадени поне 4 500 допълнителни работни места, най-вече в зависимите от рибарството крайбрежни райони.

Повишеното внимание на ОПОР към аквакултурата следва да доведе и до допълнителни работни места в този сегмент, при условие че държавите-членки предоставят подходящ приоритет на аквакултурата в контекста на своето национално управление на потенциалните вътрешни обекти за аквакултура и крайбрежните райони. Също така се очаква да бъдат създадени работни места в рамките на сегашната ос 4 на ЕФР, която започва да дава резултати сега и това ще продължи до 2015 г.

Накрая изчисленията в оценката на въздействието на ЕФМДР, основани на опита от LEADER, който послужи за модел на ос 4, показват, че отделянето на по-голямо внимание на стълба за териториално развитие би позволило създаването на около 12 500 работни места в крайбрежните райони до 2022 г., както в морския сектор, така и извън него.

6. КАК ДА СЕ УВЕЛИЧИ ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА НА РИБОЛОВНИЯ СЕКТОР?

Подобряването на привлекателността, по-специално на сектора на улов на риба, изисква действия, насочени, от една страна, към увеличаване на доходите и заплатите и, от друга страна, към подобряване на условията на труд, обучението и безопасността.

Риболовът на устойчиви запаси също така би увеличил доходите и заплатите: симулациите, извършени при оценката на въздействието на реформата на ОПОР, показват, че средната заплата в рамките на реформираната ОПОР почти ще се удвои спрямо заплатата, която би се получавала, ако не се проведе реформа.

Следните мерки съгласно ЕФМДР са насочени към **намаляване на риболовните разходи** или увеличаване на доходите:

- мерки за улесняване на прехода към екологично устойчива ОПОР: закупуване на селективни риболовни съоръжения, инвестиции в оборудване, позволяващо съхраняване на улов за изхвърляне на борда и инвестиции за необходимите пристанищни съоръжения за разтоварване на нежелания улов и др.;
- подкрепа за пазарно и бизнес развитие, насочено към подобряване на доходите чрез по-голяма ангажираност в продажбата и предлагането на пазара на собствените продукти. Подкрепа за качеството, етикетването и сертифицирането на продуктите и за разработването на нови пазари;
- по-добра организация на пазара чрез засилена подкрепа за организациите на производителите и чрез насърчаване на колективните проекти, осъществявани от риболовните организации; и
- концентриране върху новаторството с оглед насърчаване на нови идеи и продукти по цялата верига на добавената стойност.
- подкрепа за нови дейности, извършвани от рибари, с които те биха могли да допълнят своя доход (участие в управлението на Натура 2000, събиране на отпадъци).

ЕФМДР ще бъде също така важен инструмент за **подобряване на условията на труд, обучението и безопасността**. В тази връзка той ще подкрепя:

- мерките за здравеопазване и безопасност, включително модернизация на борда и индивидуално спасително оборудване и допринасяне за по-добри условия на труд;
- професионални съвети и обучение за съпруги на рибари, които да им помогнат да управляват семейния риболовен бизнес; и
- професионално обучение, преквалификация и обучение през целия живот.

Всички тези мерки следва значително да увеличат привлекателността на работните места, особено в сектора на улов на риба. Държавите-членки обаче трябва да им дадат приоритет в оперативните програми по ЕФМДР. Инструментите на реформата на ОПОР предоставят на държавите-членки значителна свобода на действие, за да определят и постигат социалните цели, като единственото условие е националните преференции да не застрашават потенциала на реформата на ОПОР за постигане на екологична устойчивост в краткосрочен план.

Бързото ратифициране от страна на държавите-членки на две важни конвенции, засягащи рибарите, а именно Конвенцията С 188 на МОТ относно условията на труд в сектора на риболова и Конвенцията на ММО за вахтената служба, нормите за подготовка и освидетелстване на персонала от риболовните кораби, ще бъде важно за допълнително увеличаване на привлекателността на сектора.

Комисията ще даде незабавен тласък на сектора на аквакултурата, така че да се преодолее стагнацията, характерна за тази икономическа дейност през последните 15 години в ЕС. За тази цел ЕФМДР предлага да се разшири обхватът на допустимите действия, за да се укрепят дейностите в областта на аквакултурата. Тези действия ще целят подобряване на конкурентоспособността и жизнеспособността на стопанствата и ще се насочени също така към подобряване на имиджа и възприемането от страна на потребителя и към адаптирано планиране на производството и пускането в продажба. Нови форми на доходи в аквакултурата биха били стимулирани и чрез насърчаване на високостойностни продукти, развиване на пазарни ниши, аквакултура във вътрешността, мултитрофична аквакултура и др., както и по-строго спазване на нормите в областта на околната среда, здравето на животните и хуманното отношение към тях. Операторите в сектора на аквакултурата ще получават също така помощ за консултантски услуги по отношение на развитието на бизнеса, както и на преминаването към екологично управление и биологична аквакултура и предоставянето на екологични услуги.

Държавите-членки следва също така да допринасят за развитието на аквакултурата в ЕС чрез административно опростяване, осигуряване на разпределянето на водите и пространството и улесняване на навлизането на нови участници в сектора. Те също така следва да играят активна роля за бъдещия открит метод за координиране, който може да бъде мощен инструмент за развитие на национални стратегии.

7. КАК ДА СЕ ОСИГУРИ ДЪЛГОСРОЧНА ЖИЗНЕСПОСОБНОСТ НА КРАЙБРЕЖНИТЕ ОБЩНОСТИ?

ЕФМДР е насочен към хората, особено дребните рибари и крайбрежните райони, зависещи от риболова.

Насочването на вниманието към дребните рибари се постига чрез включване на специални мерки (като бизнес консултантски услуги), по-голям интензитет на помощта и създаване на връзка между разпределянето на средствата и дела на тези флотове. Извън рамките на ЕФМДР новата ОПОР ще запази сегашните ограничения на достъпа до водите от 12-милната зона и съществуващите разпоредби във връзка с контрола като дерогацията за оборудването във връзка със системата за наблюдение на корабите.

По отношение на крайбрежните общности ЕФМДР се опира на успеха на сегашната ос 4 на ЕФР, като добавя увеличени възможности за финансиране за устойчивото развитие на рибарските райони, незадължително координиране на ЕФМДР с местните финанси източници, налични по ЕФРР и ЕЗФРСР, и по-голямо налично финансиране като цяло.

Интегрираните стратегии за местно развитие следва да се превърнат в инструмент, който да позволи на крайбрежните райони да насърчават нови възможности за разкриване на работни места в рамките на риболовния сектор и извън него. Потенциалът за тази икономическа диверсификация е широкообхватен и включва създаването на работни места в динамично развиващите се нови морски сектори, като например риболовния туризъм и валоризация на рибарското културно наследство. В същото време те могат да подкрепят увеличаването на приноса на дейностите в областта на рибарството и аквакултурите към местните икономики чрез мерки, насочени към увеличаване на тяхната стойност.

ЕФМДР също така за първи път включва стълб за ИМП, управляван пряко от Европейската комисия. Прилагането му ще помогне да се проучат нови възможности за растеж и заетост в морската икономика и крайбрежните райони.

Държавите-членки могат също да вземат допълнителни мерки по ЕФР, като се насочат повече към ос 4 като начин за ускоряване на процеса на създаване на работни места, които в много крайбрежни райони вече започна.

Накрая, по-тясната координация на финансирането от ЕС — чрез обща стратегическа рамка, договори за партньорства и ръководено от общностите местно развитие – разкрива нови възможности за създаване на работни места в зависимите от риболова райони. Например Европейският социален фонд може да се използва за преквалификация и създаване на нови умения у рибарите, докато крайбрежните общности могат пряко да се възползват от проектите, насочени към възстановяване на градската среда и финансирани от ЕФРР.

